GYÓGYPAEDAGOGIAI SZEMLE

Siketnémák, vakok, hülyék, gyengeelméjüek, dadogók és hebegők oktatásával foglalkozók

SZAKKÖZLÖNYE.

Megjelen minden hó 1-sején legalább egy ivnyi terjedelemben.

Előfizetési ár:	Szerkesztik és kiadják:	Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Egész évre . . . . 8 kor.	**NÉMETH LÁSZLÓ és VÁRADI ZSIGMOND.**	**Kecskemét,**
Fél évre . . . . . 4 kor.	A lap tartalmáért felelős:	Templom-utcza 95. sz.
Negyed évre . . . 2 kor.	**NÉMETH LÁSZLÓ.**	

V. évfolyam. 1903. junius 1. 6. szám.

TARTALOM: A nemtörődömség átka. Igaz Mester. — A nevelésről. Klúg Péter. Néhány szó a „Lépjünk a cselekvés terére“ cimű cikkhez. Török Gyula. — Hazai hirek.

A nemtörődömség átka.

Micsoda nagy lelki küzdelmembe kerül nekem e tárgyról irni! Mily nagy gyönyörűséggel adnám által tollamat bármely öregnek, hogy helyettem ő korholjon bennünket kétszeresen hibáinkért és csak felényire dicsérje erényeinket, mert rászolgáltunk az ilyen korholásra és nem érdemlünk nagyobb dicséretet.

Érzem, hogy nem megy minden rendin közöttünk; egyéb hibáink mellett a nemtörődömség átka kezd reánk nehezedni, és ez ősmagyar átok megölni készül köztevékenységünk fejlődésben levő intézményeit és nem engedi megszületni a jövendő irányitó eszméit.

Mintha lidércnyomás kotlanék a kedélyeken, mintha mindenkinek elveszett volna a jövendőbe vetett reménye, mintha nagy jégverés learatta volna vetésünket, mintha nagy büntetés szilenciumot parancsolt volna minden ajakra: oly igen hallgatagok az emberek s úgy tetszik nekem, hogy a gondolkozástól is igyekeznek elszokni.

Hát, — mi tagadás benne! — elismerem: megzápithatta kedélyünket a lidércnyomás kotlása, a kishitű reménység sem festhet rózsás képeket a jövendő ködös vásznára, a jégverés is eldörgött már fejünk fölött minden veszedelmével; a szilenciummal azonban valóban nem tudom, hogy állunk: az vezet-e jóra, ha hallgat a közérzületet kifejező igazság, vagy ha beszédes kedvében elmondja azt, ami szivén fekszik?

Nekem van egy, — nem mondom, hogy régi, mert még magam sem vagyok régi — életelvem, amely igy szól: ha már tapasztalván,

tudod, hogy mindenkinek kedvére nem tehetsz, tégy legalább mindenkor egy embernek kedvére s ez az egy ember tenmagad légy! Jó lélekkel ajánlom bárkinek is ez elv követését, persze nem a maga pusztaságában, hanem a szokásos erkölcsi megszoritásokkal. Aki betartja, annak sokat igérek: az önönmagával való békességes élést.

Kérdezem váddal és panaszkodásom egész keserűségével: vajjon békességben él-e köztünk ki-ki önönmagával? nem kancsalit-e félszemével az ideig-óráig tartó jók felé, lesvén az alkalmas pillanatot, melyben annak elnyeréséért kinyújthatja kezét s hallgatásra kényszeritvén magában a régi elvet, melynek addig lármás hive volt? Kérdezem: hogy a lidércnyomás után nincs-e ébredés, van-e jogos remény, amely örök halálra kárhozott s a jégverés után nem lehet-e új szántáshoz, vetéshez fogni?

Bizony mondom: letargikus álomban vagyunk; a sült galambnak szájunkba röpülését álmodjuk kéjes érzéssel; II. József alatt levő Magyarország vagyunk, amely tudta és akarata nélkül boldogittatott. (Ha igaz!)

Egy politikai napilapban olvastam egyszer egy vezércikket, amely igy kezdődött: „Európa politikai láthatára tiszta.“ Nem tudom igaza volt-e irójának, mert a politikához édeskeveset értek, annyit tudok hozzá csak, hogy sok benne a rafinéria és én az effélét nem szenvedhetem; hanem ha akadna mostanság valaki, aki előállván nagy hanggal hirdetné, hogy csend és béke honol a gyógypaedagogusok birodalmában, sorsukkal kelleténél inkább megelégedettek a gyógypaedagogia művelői, aranyos az életük és rózsás a reményük stb., én azt, mint cégéres bolondot kalodába csuknám, hogy meghibbant eszével ne káromolja az Istent.

Nyugalom, béke és megelégedés az, ha mindenki dúl-fúl magában s tehetetlen haragját hallgatásba fojtja?! Vagyok olyan psichologus, hogy ami előttem van, azt látom s amit látok, abból következtetek. Én a közérzületnek szivérén tartom egyik kezemet és nem a levegőből beszélek, mikor állitom, hogy a látszólagos nyugalom nem egyéb, mint: férges piros alma, a megelégedés pedig: kalodába zárt önérzet.

Láttál-e már szives olvasóm embert, aki veszteségeinek tudatában megelégedett volt? Egy cigányról halottam a következő anekdotát: Volt neki három malaca, melyek közül megdöglött az egyik. „Ott deglik áhol van“, mondta büszkén a cigány és nem búsult rajta. Megdöglött a másik s a cigány ekkor már igy vigasztalódott: „Ná! jut izs, márád izs!“ Mikor aztán a harmadik malac is itt hagyta ez árnyékvilágot, akasztófahumor fogta el a cigányt s ily szókkal búcsúztatta el földi gazdagságának utolsó maradékát: „Megsint a deg!“

Mi is ott állunk már, hogy nemsokára keserű filozófiával világgá kürtölhetjük: nincs már mit vesztenünk: megszűnt a dög!

Nincs följegyezve a cigányról, de én a cigánytermészetből tudom, hogy miért tűrte kedves jószágainak pusztulását olyen irigylendő nyugalommal. Könnyű a cigánynak, őt nem regulázzák afféle társadalmi erkölcs-szabályok; neki ősidőktől fogva privilégiuma van ennek az elvnek követésére: Ami az enyim, az az enyim; ami a másé, az is az enyim, ha a magam módja szerint hozzájutok. Csak addig nem volt tehát a cigánynak ismét malaca, ameddig nem talált, vagy keresett egyet, amelynek gazdája nem volt a nyomában. Ilyeténképen nem csuda hát, ha nem búsult veszteségén.

Ha már most valaki minket olyan szemmel szemlélne, mint amily kedélylyel megneveti a fenti anekdotát s ismerve veszteségeinket, rólunk ítéletet akarna mondani, mondhatná bátran: hasonlatosak vagyunk a cigányhoz, könnyelmű nemtörődömséggel nézzük javaink pusztulását: jut is, marad is .... megszűnt a dög, — mondjuk.

Pedig hát nem egészen úgy van. Mivelhogy elveszett és veszendő javaink visszaszedésében nem követhetjük a cigányt: ha egyebet nem teszünk is, de legalább megcsóváljuk néha-néha fejeinket: mintha nem jól menne a dolog; vagy pedig összesúgunk néhányan: mégis tenni kéne valamit, mert ez már még sem járja!

Tenni kéne?! Óh, te sült galamb, ha repülni tudnál s volnál olyan bolond, hogy lakásul a tátott szájak odúját kikeresd, be nagy kelendőséged volna nálunk!

Hogy nem akad közöttünk egy vén ember, aki szavának erőssége van, aki a megfékezett indulatnak és a kalodába zárt önérzetnek vezetőjévé szegődnék s volna férfi bátorsága igazat mondani! — de máskép lenne minden!

Tavaly nagy ünnepünk volt, ott voltatok, tudjátok. Hát nem igaz-e, hogy annak a tavalyi esztendőnek elkövetkezésétől vártuk reményeink teljesülését? Érdemeket akartunk szerezni reá s parasztosan mondva, kivágtuk a rezet emberül. Mi kivágtuk, de nekünk, a mi számunkra nem vágta ki senki. Még a tisztességből sem jutott számunkra semmi is! Mi csináltuk, mi rendeztük, mi tettük sikerültté az ünnepet s alighogy részt vehettünk rajta. Én legalább úgy éreztem magamat azon a napon, mint aki jegy nélkül furakodik be valahová s minden pillanatban attól kell félnie, hogy kikergetik. Más is úgy járt, más is úgy érzett, hallottam, tudom.

De ez nem nagy baj. Elmult az ünnep s vele együtt majd a kellemetlen emlékek is eltűnnek lassankint; az a nagy baj, azt nem lehet felejteni soha, hogy az a tavalyi esztendő, melytől bőséges aratást

remélt mindegyikőnk, nemcsak hogy termést nem hozott, de felemésztette a mult esztendők megkuporgatott és féltve őrzött javait is. Éppen az a tavalyi esztendő tette ezt!

Csodálatos jelenség és én erre példát nem tudok, hogy volna még széles ez országban csak egyetlenegy erkölcsi testület is, amely jogait oly nagyfokú nemtörődömséggel engedje kótyavetyére, mint mi. Mesterségünk magával hozza, hogy a türelem ékes erényünk legyen. Hiszen ékes is lefelé, mikor a fejlődő értelemnek gyarlóságaival állunk szemben, de a megváltozott helyzettel való silány megalkuvás mindenkor, ha meglévő jogok megvédésében gyávaságot mutat.

Utazott egyszer egy székely ember a fiával szekéren. Útközben reájuk szállt az est homálya s álom jött szemükre. Elaludtak és nem vették észre, hogy megállt a szekér, valaki kifogta a lovakat s elillant velük. Fölébred a fiú s mondja: „'des apám! immár nem mehetünk sehová, ellopták a lovakat, mig mi aluvánk, áll a szekér." „Ne szamárkodj hé! hiszen rajta fekszem a szekéren" — mondá az apa és tovább aludt.

Vigyázzatok, hogy járműveteknek mozgató erőit ki ne fogják egészen, mert aztán már haladni nem, csak aludni lehet rajta! . . . .

Mikor nem régiben a pénzügyminiszter az országgyűlés elé terjesztette az állami tisztviselők illetményeinek javitásáról szóló törvényjavaslatot, nem vettétek-e észre, hogy felzúdult minden testület, amely a javaslat intézkedéseiben magára nézve sérelmet látott? Még a napi lapok is telve voltak a sérelmek emlegetésével. Miniszterekhez, képviselőházhoz jártak a deputációk nap-nap után és nem hiába: akik leghangosabban emlegették panaszaikat, akiknek fellépésében volt erő s mozgalmában kitartás: azok megkapták, amit önérzetesen kértek.

A mi nagy megelégedésünket mélységes hallgatás mutatta. Senki nem vette kezébe a tollat, hogy legalább édes mindnyájunk előtt megbeszélés tárgyává tegye a javaslatnak reánk vonatkozó sérelmes intézkedéseit. Nagy sokára, mikor már mindenki abbanhagyta az akciót, keserves kínnal mi is megmozdultunk egynéhányan, hogy legalább valamit tegyünk. Elmondtunk szokásunk szerint Jeremiás próféta siralmaiból nehány verset, azt is csinján és halkan, nehogy megsértsük vele valakinek az érzékenységét, aztán mint ki dolgát egészen jól végezte, hazamentünk s még el is dicsekedtünk a jó sikerrel.

Hát uramfia! néhány nap multán csak olvassuk ám az ujságból, hogy csütörtököt mondott vállalkozásunk. Ejnye! ejnye! pedig milyen szépen ment minden, itt is, ott is megadtuk a módját a dolognak, nehogy megsértsünk valakit, — mert hiába, a jóakarat sokat tesz, — igéretet is kaptunk ilyent is, olyant is, aztán mégis; no, de nem hittük volna!

Egész Szerbiáért nem tenném szóvá ez esetet, ha csak ennyiben maradt volna a dolog előtte és utána. De hallani beszélni a sok panaszt, amely nálunk minden összejövetelnek tárgya és nem látni sehol a bajon való segitni akarásnak komoly törekvéseit: bizony elszomoritó jelenség.

Mi az ördög félemlithette meg férfiságunkat annyira, hogy jogos áspirációnknak önérzetes hangon, férfi-módra kifejezést sem merünk adni!? Csak csupa alázatos kunyorálásból áll az egész életünk! Mikor napnál fényesebb az igazságunk, mikor a jogtalanul elvettet visszakérjük: akkor is olyan alázatos hangú a beszédünk, mint a koldusé, aki alamizsnát kér tőlem, hogy éhét csillapitsa; mert hiába, az a jóakarat, az sokat tesz, azt nem szabad kockára tennünk, nehogy javainkkal együtt azt is elveszitvén, semmi nélkül maradjunk.

Na! de térjünk csak vissza ahhoz a javaslathoz!

Meggyujtok még egy lámpát, hogy jobban lássam tételeit! Azt tudjuk úgy-e, hogy fizetés, anyagi ellátás dolgában most, mikor még ez a javaslat csak javaslat, jobban állunk, mint a polgári iskolaiak. Ott kezdjük a fizetést, ahol a polgári iskolaiak, de egy grádussal, amely grádus csekély 1000 koronát jelent, magasabbal végezzük. Ez úgy-e elég világos? Aztán menjünk csak tovább! Erkölcsi előny dolgában addig, mig ez a javaslat csak javaslat, szintén jobban állunk, mert mi sokan viseljük törvény szerint a tanári cimet, mig amazok közül törvény szerint senki. És ha ez a javaslat törvénynyé válik: akkor fizetés és cim dolgában ott leszünk, a hol a polgári iskolaiak.

Hát hol itt az arányos haladás?!

Nem mondom én, hogy nem lesz jobb fizetésünk, ha majd az új törvény szerint kapjuk, de ha egyébb testületeknek és a magunk fizetésének emelkedését összehasonlitom, akkor kénytelen vagyok konstatálni hátramaradásunkat. Unos-untalan prédikáljuk, hogy a mi külföldi kollegáink hazájukban a középiskolai tanárokkal egy fizetést húznak. Mi is egy fizetést húztunk, — ha nem jobbat — a mult század elején. De aztán a hetvenes és nyolcvanas években elmaradtunk tőlük, holott a középiskolai tanároknak az elmult száz esztendő alatt csak a tudományuk öregbedett, végzendő munkájuk terhe azonban apadt, mitőlünk pedig nemcsak sokszorosan több tudást követel a jelen kor követelménye, mint a száz esztendő előtti idő, de a munkánk terhét legalább megkétszerezte.

Aki olvasta a javaslatnak a pénzügyi bizottságban való tárgyalásáról közölt hireket, számtalanszor olvashatta, hogy az egyes szakminisztérek nem szűntek nyugtatásképpen hirdetni, hogy a készülő törvény ha a meglevőknél kedvezőbb intézkedéseket nem tartalmaz is a tisztviselőre nézve, de legalább szerzett jogaikat érintetlenül hagyja. Kö-

szönném szépen, ha úgy volna! Előbb mondám, hogy közülünk soknak törvény és kinevezés szerint tanári cime van jelenleg, a készülő törvény pedig nem ismer a gyógypaedagogia terén tanárokat. Kértük, hogy vegyék bele a törvény reánk vonatkozó §-aiba ezt a szót „tanárok“: a pénzügyi bizottság azonban elvetette kérésünket.

És nem akadt ember a magyar törvényhozás pénzügyi bizottságában, aki figyelmeztette volna a minisztereket s védelmébe fogadta volna azokat, akiknek szerzett és nyert jogát ime elvenni készül az új törvény!

De azért nehogy megmozduljon bennetek a virtus én kedves kartársaim, mert az a jóakarat, — hiszen tudjátok, — ha egyszer az veszni készül, hát semmi sem marad számunkra többé, — inkább feküdjetek le a székelynek megállott szekerére, s várjátok a jószerencsét, mig szánalomból vagy félrevontatja valaki a szekerét, vagy pedig rúg egyet rajta, hogy ne legyen akadálya más ember útjának! . . . .

Nézzétek meg ennek a lapnak hasábjait! nem látjátok-e benne elevenen a nemtörődömség átkát? A szellemnek szabad nyilvánulása, az értelemnek legjobb terméke az, amely hasábjait betölti?! Hát tőlünk csak ilyen telik? Lelkemre! azt várjuk, hogy más godolkozzék helyettünk! Ennek a lapnak egészséges közszellemünk lobogójává kell válnia; ezt a lapot tudományos életünk tárházává kell avatnunk, hogy büszke önérzettel adhassuk kezébe még az idegennek is: nézd, ez a mi életünknek hűséges tükre!

De, hogy azzá legyen, azért édes mindnyájuknak dolgozni kell.

Mondtam már, hogy rajtunk a nemtörődömség átka, s azt le nem veszi rólunk semmi más hatalom, csak a magunk ereje!

Igaz Mester.

A nevelésről.

A siketnémák iskoláiban (intézeteiben) általában kevés gondot forditanak a növendékek tudatos és következetes nevelésére; igen szegény e tekintetben szakirodalmunk és szaklapjaink is csak elvétve foglalkoznak e tárgygyal.*) Igaz ugyan, hogy a siketnémák nevelésének végcélja és az ennek elérésére szolgáló eszközök is általában azonosak az épérzékűek nevelésének céljával és eszközeivel; ez azonban még

*) „Az ismereteket közlő tanár nem is érzi nevelő kötelességének azon édes terhét, hogy tanitványát nevelni is kell,“ irja Borbély S. munkájában. — *Vatter* rendkivüli irodalmi tevékenysége mellett mindössze egynéhány oldalra terjedő művecskében foglalkozik a siketnémák nevelésével és *Walther* 46 ivre terjedő *Handbuch*-jában még csak 2 ivet sem szán e kérdésre. Tantervünk pedig a siketnémák intézetei céljának megállapitásánál teljesen figyelmen kivül hagyja a növendékek nevelését.

nem szolgálhat okul arra, hogy növendékeink nevelését elhanyagoljuk, hogy ne foglalkozzunk behatóbban amaz eltérésekkel, melyekkel a siketnémák nevelésénél kétségtelenül számot kell vetnünk, s egyáltalában nem magyarázza meg azt a közönyösséget, amelylyel a hazánkban és az egész művelt világban megindult élénk positiv paedagogiai munkássággal szemben viseltetünk.

A szakemberek figyelmét teljes mértékben leköti a beszédtanitás nagy és fontos kérdése. Nem kutatom, melyik lényegesebb, melyik fontosabb, a beszédtanitás-e, vagy a növendékek helyes irányú nevelése. Oktalan kisérlet volna! Egyik a másik nélkül semmit sem ér, a kettő együttesen egymást kiegésziti; ha bármelyiket is elhanyagoljuk, csak félmunkát végeztünk, *s növendékeink kiképzése csak akkor teljes, ha a beszédtanitás és értelmi képzés mellett a nevelésre is kiváló gondot forditunk.* Beszéd nélkül növendékünk csak félember, de viszont hiába tanitjuk meg a siketnémát beszélni, hiába nyujtjuk neki az ismeretek halmazát, ha nem adunk neki erkölcsöt, erős akaratot és jellemet, nem fog az életben boldogulni.

A mult század, — amelyet méltán neveztek a tudomány századának — utolsó évtizedében egyre általánosabbá vált az a meggyőződés, hogy a tudás magában véve nem boldogit. Egyre általánosabbá válik az a meggyőződés, hogy a tudásnál van valami értékesebb is: *„a jellem"*, irja egy kiváló paedagogus és nem kisebb egyének, mint az angol *Ruskni, Carlgle* és *Fronde* hangoztatják, hogy *„az egyén értékét nem a tudás adja meg, hanem az erkölcs, mely tetteiben nyilvánul."* *Kant* és vele minden számbavehető paedagogus hangsúlyozza, hogy *„az ember nevelés által lehet csak emberré."*

Ha igaz mindez az épérzékűekre, mennyivel inkább igaz a siketnémákra nézve, kik fogyatékosságuknál fogva a társadalom megalkotta törvényeikről csak halvány sejtelemmel birnak és akik szülőik és környezetük részéről vajmi kevés nevelésben részesülnek.

Ennélfogva a siketnémák intézetének nem szabad beérnie azzal, hogy a siketnémát a beszédre megtanitja, hanem egyúttal a leggondosabb nevelésben is kell részesitenie; *„lelkébe kell tenniink azon iránytűt is, amely akkor is el-kivezeti őt a szép, jó és igaz eszmének tisztására, amidőn a korlátolt észhez tanácsért hiába fordul."* (Borbély.)

A szülői háztól nem sokat várhatunk, mert hisz a siketnémáknak 99%-a oly szülők gyermeke, akik kora reggeltől késő estig a lakástól távol a mindennapi kenyérért küzdenek és nemcsak siketnéma, de épérzékű gyermekeik nevelésével is vajmi keveset törődhetnek; de ha volna is idejük, a legtöbb esetben a műveltségnek oly alacsony fokán állanak, hogy a helyes irányú neveléshez egyáltalán nem értenek.

Walther szerint — aki maga is elismeri, hogy „a legtöbb siketnéma elégtelen, sőt rossz nevelésben részesül a szülői házban“ — az intézetekbe belépő siketnémák között vannak olyanok, akik bambán tekintenek körül, semmi iránt érdeklődést nem mutatnak és még jelekkel sem képesek magukat megértetni; azután vannak olyanok, akik a tanár kívánságával, felhivása- és parancsával szemben a legmakacsabb ellenállást tanúsitják és akikkel szemben hiábavaló minden barátságosság és rábeszélés. Amazokkal környezetük egyáltalán nem törődött, sőt elzárta őket a külvilágtól; emezekkel szemben pedig túlengedékenyek voltak, s akaratukat minden tekintetben teljesitették. Szerinte találni fogunk továbbá olyanokat, akik minden iránt érdeklődnek, de csak felületesen, s az iskolát új játszóhelynek tekintik; és végül akadnak csekély számban jól nevelt és illedelmes siketnéma gyermekek is.

Elméletileg igen szépen hangzik *Walthernek* e csoportositása, sőt megengedem, hogy Németországban, — ahol a köznép is a műveltségnek aránylag magasabb fokán áll, ahol a kultura fejlettebb és a nevelésre általában nagyobb gond fordittatik — tényleg igy is van, de hazánkban a siketnémák nevelése a szülői házban se nem rosszabb, se nem jobb, mint az épérzékű gyermekeké. Sőt mig az épérzékűek oktatóit és szülőit napról-napra hallhatjuk panaszkodni, hogy „rosszak a gyerekek,“ addig a siketnémákra vonatkozólag e tekintetben csak elvétve hallunk panaszszót. (Nem mintha túlságosan meg volnánk velük elégedve és mintha a növendékek kifogástalan jó nevelésűek volnának, hanem, mivel belátjuk, hogy nem is lehet másként és mivel az intézetbe belépő siketnéma gyermek hamar megszokja az intézeti rendet.)

Bizony rosszak a gyermekek (mi is azok voltunk), a siketnémák épúgy, mint az épérzékűek. Csakhogy ez a rosszaság még nem romlottság; a gyermek szive alapjában még nemesen érez, s lelke igazságot szomjúhoz. Csemete ő, amely még erre is, arra is hajlik és fattyúhajtásokat ereszt; de ha karót állitunk melléje, ha a vadhajtásokat lenyesegetjük, nemes gyümölcsöt termő fává lesz.

Az intézetekbe belépő siketnémák — ha megfigyeléseim nem csalnak — nevelés tekintetében, még az úri családok gyermekeit sem véve ki*), általában nem igen különböznek egymástól, s ha találunk is köztük olyanokat, akik inkább hajlanak a jó szóra vagy viszont, akik

*) Egy növendékem szülője, aki tanitó, nyugodtan tűri, hogy fia szivarozzék s minden igyekezetem mellett sem tudtam rávenni, hogy gyermekének a szivarozást tiltsa el. Egy másik növendékemnek meg a nagyságos mamája épérzékű gyermekével egész nyáron fürdőzött, mig siketnéma fiát a cselédre bizta. Ezek mindenesetre csak kivételek, de eklatánsan bizonyitják, hogy az úri szülők sem sokat törődnek siketnéma gyermekeik nevelésével.

többé-kevésbbé csökönyösek, ez inkább öröklött természetüknek, sanguinikusabb, vagy phlegmatikusabb vérmérsékletüknek tudható be. Ujonnan felvett növendékeink legtöbbje élénk természetű, eleinte kissé félénk, sőt néha minden erejükkel tiltakoznak az ellen, hogy szüleiktől elszakittassanak, de félénkségük csakhamar eloszlik, kiváncsian tekintenek körül és érdeklődéssel szemlélik a taneszközöket és képeket, szivesen járnak az iskolába, szeretettel csüngenek oktatójukon és nagyobb ellenállás nélkül teljesitik rendelkezéseit. Különös neveletlenségnek semmi nyoma, holott kétségtelen, hogy otthon vajmi kevés, vagy legfelebb rossz nevelésben részesültek. Sokat gondolkoztam e tény felett, s magyarázatát abban véltem megtalálni, hogy mikor a siketnéma átlépi az iskola küszöbét, ott a sorstársaival való találkozás, az új helyzet és körülmények behatása alatt könnyen elhagyja a szülői házban felvett jó és rossz szokásokat: szive-lelke nyitva az új benyomásoknak és olyanná válik, aminővé teszszük.

Nagy és súlyos felelősség! Neveljük tehát szeretettel, de egyúttal energiával; öntözzük, plántáljuk a reánk bizott csemetéket, de nyesegessük fattyúhajtásaikat is. *Lebegjen mindenkor szemünk előtt a jövendő ember következetes kiképzésének soha el nem halványuló gondolata. Neveljünk!*

*

Mi a nevelés? Nevelés, növelés, a „nő“ szóból származván, általában a gyarapodás fogalmával azonos, s tágabb értelemben a kicsinynek, a fejlettlennek nagyra növését jelenti. Ily értelemben nevelhetünk a csemetéből erős, gyümölcstermő fát, a kicsiny, tehetetlen gyermekből felnőtt embert. Szorosabb értelemben azonban nevelés alatt nem annyira a gyermeknek nagyranövesztését, mint inkább az ember és pedig csaknem kivétel nélkül a kicsiny, a fiatal ember összes testi és lelki tehetségeinek fokozatos fejlesztését és önállóságra való vezetését értjük.

Megállapitván a nevelés fogalmát, nem lesz nehéz meghatároznunk annak célját is, amely *Spencer* szerint „a tökéletes életre való előkészités“, *Herbart* szerint pedig „az erkölcsi jellem kiképzése“; *Pestalozzi* a nevelés célját „a gyermekek tehetségeinek összhangzó fejlődésében„ látja. Velük szemben a u. n. positiv paedagogia képviselői — s köztük *dr. Pauer Imre* kiváló tudósunk is — azt állitják, hogy mindez csak paedagogiátlan frázis. Szerintük „a nevelést berendezhetjük egy bizonyos programm szerint is, amelynek végén nem szükséges, hogy ott legyen a cél“, mivel az egyén szervezetében lévő feltételeken senki túl nem teheti magát s együgyű emberből lehetetlen lángelmét nevelni. Ez igaz;

de viszont ugyanakkor, amikor a programmot felállitották, már egyúttal a célt, vagy még inkább a végcélt is megállapitották, amelyet, ha nem is érhet el a nevelő, de amely azon csillag, mely irányt ad és amelyet elérni legfőbb törekvésünket kell, hogy képezze.

A siketnémák nevelésének célja (vagy inkább végcélja), hogy őket testben, lélekben egyaránt ép-egészséges, valláserkölcsös, jellemes, értelmes és munkás emberekké, a hazának hasznos, jóravaló polgáraivá neveljük. „Növendékeinket engedelmességre, figyelemre, rendre, szorgalomra, tisztességre és erkölcsös életre kell szoktatnunk; oda kell továbbá hatnunk, hogy őket haza- és emberszeretetre, erényességre és Istenfélelemre neveljük; mindenek felett pedig, hogy tetteikben és cselekvéseikben önállók legyenek" (Walther).

Elérhetjük-e e kitűzött célt? s fogyatkozása mellett egyáltalán *nevelhető-e a siketnéma?* Ki kételkednék abban, hogy a föld porhanyitása, öntözése és a talaj termékenyitése elősegiti a csirák kihajtását, hogy a fának ereje mesterségesen növelhető, s hogy virág és gyümölcs beoltás által nemesithető!? Ugyanezt tehetjük a siketnémával is; ő benne is megvannak a tehetségnek, az erkölcsnek, a jellemnek, stb.-nek csirái, amelyeket melengetve, öntözve, táplálva, nyesegetve és irányitva fejleszteni lehet.

A siketnéma tehát nevelhető. Kétségtelen, a feladat nehéz, de ha meggondoljuk, hogy siketnémáinknak mily nagy érdeke függ a helyes irányú neveléstől, be kell látnunk, hogy a feladat nehézsége nem szolgálhat okul arra, hogy nevelésüket elhanyagoljuk. A hallás és ennek következtében a beszédnek hiánya nagy mértékben akadályozza ugyan a nevelőnek a siketnémára való befolyását, mindamellett azonban nem szabad kicsinyelnünk a jelnek (az alsóbb fokon) és később a mesterséges úton megtanitott hangbeszédnek jelentőségét sem és ne feledjük, hogy éppen a siketnémával szemben mily megbecsülhetetlen értékkel bir a nevelésnek leghathatósabb eszköze: *a példa.*

Klúg Péter.

(Folytatjuk.)

Nehány szó

a „Lépjünk a cselekvés terére" cimű cikkhez.

Herodek Károly a „Gyógypaedagogiai Szemle" 5-ik számában fenti cim alatt egy cikket közöl, a mely cikkben polémizál *Schannen Péterrel* a vakok oktatásügyéhez tartozó szakkérdésekben.

Nem szándékozom *Herodek K.* közleményével pontról pontra foglalkozni, csupán arról a részről kivánok pár szóval megemlékezni,

mely a sorok között tulajdonképen engemet érint s mely a valódi tényállásnak nem egészen megfelelő állitásokat tartalmaz és a melyeket az igazság érdekében, de meg saját érdekem miatt is kötelességemnek tartok kellőleg megvilágitani.

Herodek K. cikkének kilencedik pontjában ugyanis azt mondja, hogy a *boroszlói* kiállitásra kiküldött, *javitott irógép* a *Pivár* igazgató által adott eszme után lett átalakitva. Ezen állitás igaz voltát határozottan tagadom.

A prágai táblán tett átalakitást saját eszmém szerint teljesen magam eszközöltem. Célom az volt, hogy a növendékeknek lehetővé tegyem úgy a leirottaknak könnyű áttekintését s az esetleges hibák azonnali javitását, valamint a papiron való számolást. S ezen célt a 2-ik módositás után el is értem. Eszmét *Pivár I.* igazgató úrtól erre vonatkozólag egyáltalán nem kaptam s hozzá ez ügyben csak azért fordultam, hogy engedélyét kérjem az iránt, hogy az intézet tulajdonát képező gépekből pár darabot a kisérlet céljaira felhasználhassak.

Ezekben voltam bátor *Herodek K.* közleményére észrevételemet megtenni. Nyugodtan várom soraimra a tárgyilagos választ, a mely esetben majd részletesebben fogok a dologgal foglalkozni.

Budapest, 1903. május 18. **Török Gyula.**

Hazai Hirek.

Ministeri elismerések. A vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister a *siketnémák és vakok szegedi* intézete felügyelő bizottságának és igazgatóságának az elért eredmények méltatásául elismerését fejezte ki. Hasonlóképen elismerését fejezte ki a kecskeméti „Siketnémákat Gyámolitó Egyesület“ elnökségének is, amelyhez a következő leiratot intézte: „Örömmel értesültem az Elnökségnek és az egyesület választmányának a siketnémák kecskeméti intézete ügyeinek felkarolása, ellátásuk és iskoláztatásuk lehetővé tétele körül kifejtett hazafias, önzetlen munkásságáról és buzgó fáradozásáról, melynek eredményeképen az intézet gyors fejlődése és virágzása oly lélekemelően nyilvánul. Kedves kötelességet teljesitek, a midőn úgy az Elnökségnek, mint az egyesület egész választmányának ezen nemes emberbaráti ténykedéseért őszinte köszönetemet és elismerésemet nyilvánitom. Budapesten, 1903. évi március hó 27-én. Wlassics.“

A gyógypaedagogiai intézetek orsz. szaktanácsa május folyamán 2 gyűlést tartott, melynek tárgysorozatából a következőket közöljük. *Május 2-án.* Előadói bejelentések: A 19968/1903. sz.

miniszteri rendelet szerint a gyógypaedagogiai intézetekhez államilag kinevezett tanerők számára tervezett „Szolgálati és fegyelmi szabályzat“ nem találtatott elfogadhatónak. — A 21290/1903. sz. miniszteri rendelet szerint Ő Excellentiája a gyengetehetségű tanulók számára Hatvanban és Gyöngyösön tervezett 2 tanfolyamnak a jövő tanévben való megnyitását elvben engedélyezi, megjegyezvén, hogy ezen intézkedését kivételesnek és a kisérlet jellegével birónak tekinti. — Felolvastatik a siketnémák temesvári intézete tantestületéhez intézett 16813/1903. sz. miniszteri rendelet másolata. — A 22572/1903. sz. miniszteri rendelettel a „Gyógypaedagogiai Szemle“ folyó évi állami segélye nyer elintézést. — A 17550/1903. sz. miniszteri rendelettel a siketnémák tanterve módosittatik. — A siketnémák és vakok jolsvai intézetének szervezeti szabályzata megjelent nyomtatásban. — A siketnémák egri intézete felügyelő bizottságának április 14-iki, — a siketnémák kaposvári intézete tantestületének április 3-iki, — a siketnémák aradi iskolája tantestületének március 30-iki, — a siketnémák váci intézete tantestületének március 31-iki, — a siketnémák és vakok kecskeméti intézete tantestületének április 2-iki, — a siketnémák és vakok kolozsvári intézete felügyelő bizottságának február 27-iki jegyzőkönyve elnöki úton felterjesztettek jóváhagyásra. — Előadói javaslatok a következő ügyekben: Gyógypaedagogiai tanképesitő vizsgára jelentkezők kérvényei. — Siketnémák hitoktatóinak szakképesitő vizsgálatai. — A siketnémák aradi iskolája felügyelő bizottságának március 5-iki jegyzőkönyve. — A siketnémák temesvári intézete tantestületének április 4-iki jegyzőkönyve. — A siketnémák kolozsvári intézete tantestületének április 4-iki jegyzőkönyve. — A gyógypaedagogia tanfolyam előadóinak március 20-iki jegyzőkönyve. — *Ábrahám János* és *Schulmann Adolf* gyógypaedagogiai alapvizsgára bocsátása. — A gyógypaedagogiai kiegészitő vizsgálatról szóló oklevelek. — *Munkai József* gyógypaedagogiai alapvizsgája. — A vakok budapesti intézetének április 2-iki jegyzőkönyve és a tantestület ama terve, hogy a vakok ügyének előbbrevitele érdekében állami támogatással időszaki füzet adassék ki. — A siketnémák budapesti iskolája tantestületének április 3-iki jegyzőkönyve. — Órarend változás a vakok budapesti intézetében. — A gyógypaedagogiai intézetek folyó tanévi osztály- és diszvizsgáinak tervezete. — A Besztercebányán létesitendő siketnéma intézet ügye. — Magánvizsga a siketnémák szegedi intézetében. — A siketnémák váci intézete tantestületének április 28-iki jegyzőkönyve. — A gyógypaedagogiai tanfolyam előadóinak április 16-iki jegyzőkönyve. — *Május 20-án:* A 16820/1903. sz. miniszteri rendelet szerint a küszöbön levő fizetésrendezés kapcsán felhivatik a siketnémák váci intézete, hogy a tan-

erők két csoportba való beosztása, a szolgálati próbaidő rendezése és a szervezeti szabályzat 41. §-ának esetleges módositása és egyéb netalán szükséges intézkedések tekintetében tegyen a szaktanács útján javaslatot. — Egyhangú lelkesedéssel elfogadtatik az előadónak abbeli inditványa, hogy a szaktanács intézen köszönő feliratot dr. Wlassics Gyula minister úrhoz és dr. Nárai Szabó Sándor miniszteri osztálytanácsos úrhoz azért, hogy az általános fizetésrendezés tervezetében a gyógypaedagogiai oktatás munkásainak érdekeit annyi figyelemmel, oly nagy jóindulattal képviselni, megvédeni, kifejezésre juttatni kegyesek voltak; most pedig a jelzett leirattal módot és alkalmat nyujtottak arra, hogy a hiányzó részletek felvételére, a még meg nem határozott részek pontos megállapitására a szaktanács javaslatot tehessen s kéréseit még a kellő időben előterjeszthesse. Ezek után tárgyalás alá veszi a szaktanács az előadónak a szolgálati évek beszámitására, a szolgálati próbaidő rendezésére és a gyógypaedagogiai tanfolyam szervezetére vonatkozó javaslatait. — Tárgyaltatott végül még a siketnémák budapesti és kolozsvári intézeteiről szóló szakfelügyeleti jelentés és a gyengetehetségű tanulók kisegitő osztályainak vezetésére képesitő budapesti tanfolyam tananyaga.

Püspöki látogatás. *Gróf Csáky Károly* váci megyés püspök, a „Siketnémákat Gyámolitó Egyesület Kecskeméten“ védnöke, a ki a váci intézet száz éves jubileuma alkalmával ezen intézetet egy alapitványnyal ajándékozta meg s évenként ezen intézet növendékeinek karácsonyi ajándékot ad; — Kecskeméten való hivatalos létele alkalmával a siketnémák és vakok intézetét is kitüntette látogatásával. Az intézetben ünnepi nap volt a püspök látogatása s különösen a vak növendékekre igen jó hatást gyakoroltak vigasztaló szavai. Az intézet egyik legjobb előmenetelü III. osztályú siketnéma leánynövendéke egy a vakok által készitett s a siketnéma leányok által női kézimunkával feldiszitett papirkosárral lepte meg a püspök urat, amit az nagyon kegyesen fogadott s áldását adta az intézet működésére. A gyámolitó egyesület és az intézet tantestületének tisztelgése alkalmával pedig — mint az egyesület védnöke — a szellemi támogatása mellett az anyagi támogatását is megigérte.

Gyászhirek. Mély részvéttel értesültünk két kartársunknak: *Klis Lajos,* a siketnémák váci intézete helyettes-igazgatója és *Török Sándor,* a vakok budapesti intézete tanára édes atyjának haláláról. Enyhitse a gyászoló fiúknak nagy veszteségük felett érzett fájdalmát a kartársaknak igaz részvéte.

Névmagyarositás. *Caprariu György,* a képezhető hülyék budapesti intézetének tanára, nevét *Csapó*-ra magyarositotta.

A kaposvári műkiállitás. Elragadtatással irnak a somogymegyei lapok arról a műkiállitásról, a melyet a kaposvári „Szabad Lyceum“ a siketnémák újonnan épült palotájában a szegénysorsú siketnéma tanulók javára rendezett. A kiállitás nemcsak Somogymegyében, hanem az egész országban feltűnést keltett és a kiállitás iránt országszerte nagy volt az érdeklődés. *Dr. Wlassics Gyula* vallás- és közoktatásügyi miniszter a legmelegebben pártolta a kiállitás létrejövetelét és nagyban hozzájárult ahhoz, hogy a kiállitással oly fényes sikert értek el. *Wlassics* minisztert a megnyitáson *Tallián Gyula* Somogy vármegye főispánja képviselte. A megnyitásról szóló tudósitását a „Kaposvár“ a következőkkel vezeti be: „Pontban 10 órakor érkezett meg Tallián Gyula főispán, ki a megnyitáson Wlassics Gyula vallás- és közoktatásügyi minisztert képviselte. Kiséretéhez csatlakoztak a tisztviselői kar, a megye s a város notabilitásai. A siketnéma-intézet előcsarnokában Klinda Kálmán siketnéma-intézeti igazgató fogadta a tanári testület élén a minister képviselőjét; köszönetet mondva azért a meleg érdeklődésért, mellyel e kettős kulturális érdekű mozgalmat képviseltetése által kitüntette. Ezután a délszaki növényekkel diszitett lépcsőházon haladt fel az illusztris társaság, melyet a közönség lelkes éljenzéssel fogadott. A kiállitás II. számú termében a minister képviselőjét dr. Fekete Gyula, a kiállitás egyik rendezője, a Szabad Lyceum rendező bizottsága nevében fogadta. Rövid beszédben utal ezen kiállitásnak jelentőségére, arra a dicsőségre, mely a megyét és várost ezen eddig egyedülálló s már is fényes erkölcsi sikert hozott kulturmozgalom révén éri; kiemelte ama nagy érdeklődést és meleg pártfogást, melyre Wlassics Gyula vallás- és közoktatásügyi miniszter méltatta a nemes buzgalmat. Arra kéri a miniszter képviselőjét, hogy hálás köszönetüknek tolmácsa legyen Őnagyméltósága előtt s hogy a megye művészeinek kiválóságát bemutató kiállitást megnyitni kegyeskedjék. A főispán a közönség lelkes éljenzése közben adott kifejezést abbeli örömének, hogy a miniszter éppen őt bizta meg a képviselettel, őt, a kit, mint a kaposvári Szabad Lyceum és a siketnéma intézet igazgató-tanácsának elnökét, amúgy is szoros lelki kapocs fűzi ezen nemes és a vármegye történetében kulturhistóriai fontosságú művészeti mozgalomhoz már kezdettől fogva is. Midőn a kaposvári Szabad Lyceum rendező bizottságának köszönetét fejezi ki önzetlen és buzgó munkásságáért s kijelenti, hogy örömmel fogja megragadni ez alkalmat, hogy a miniszter úrnak a köszönetet és hálát tolmácsolja, megnyitottnak nyilvánitja a kiállitást.“ A kiállitást az egész országból igen sokan látogatták, aminek tulajdonitható, hogy a fényes erkölcsi siker mellett nem várt anyagi siker koronázta a rendezők fáradozásait.

Kik tesznek a folyó tanév végén gyógypaedagogiai oktatásra képesitő vizsgálatot? A folyó évi 32834. sz. ministeri rendelet értelmében az évvégi szakvizsgálatok junius 12-én, 13-án, 15-én, 16-án és 17-én fognak Vácon megtartatni. A jelentkezettek közül a folyó évi 16811., 32838. és 33167. sz. ministeri rendeletek értelmében *a) teljes vizsgát tehetnek:* Greiner László, Vatter Ferenc, Scholtz Lajos, Hövényes Antal, Gönczi Gyula, Govrik Béla, Erdős István, Rédiger Károly, Sándor Lajos, Istenes Károly, Balogh Károly, Kolumbán Károly, Adler Simon, Veress Lajos; — *b) részleges, illetve kiegészitő vizsgát tehetnek:* Kirschenheuter Ferenc, Török Sándor, Séra Lajos, Mlinkó István, Káplán Gyula, Paull István, Szabados Ödön, Kabán József, Török Gyula, Vucskits János, Kelemen Ignác, Szotfrid József, Válek János, Hobler Rezső, Szabady Géza. — Az igazgatóság külön átiratban fogja értesiteni az illetőket, hogy mely napon kell vizsgára jelentkezniök.

Eljegyzés. *Klinda Kálmán,* a kaposvári siketnéma-intézet igazgatója eljegyezte *Merényi Margit* kisasszonyt, özv. Merényi Kálmánné úrnő leányát Kaposvárról. Igaz kartársi szivből kivánunk zavartalan boldogságot.

Vizsgarend. A hazai gyógypaedagogiai intézetekben a folyó tanévi vizsgálatok a 32834. sz. miniszteri rendelet értelmében junius hó következő napjain fognak megtartatni. A gyógypaedagogiai tanfolyamon a szakképesitő vizsga irásbeli része 12-én, szóbeli része 13-án, 15-én, 16-án és 17-én. Vakok budapesti intézetében osztályvizsga 18, 19; évzáró vizsga 21. Siketnémák budapesti intézetében o. v. 20; é. v. 21. Siketnémák kolozsvári intézetében o. v. 22; é. v. 28. Vakok kolozsvári intézetében o. v. 23; é. v. 28. Siketnémák és vakok szegedi intézetében o. v. 24; é. v. 28. Gyengetehetségűek budapesti intézetében o. v. 27; é. v. 27. Siketnémák és vakok kecskeméti intézetében o. v. 18; é. v. 21. Siketnémák temesvári intézetében o. v. 19; é. v. 25. Siketnémák aradi intézetében o. v. 20; é. v. 25. Siketnémák váci intézetében o. v. 23, 24, 25; é. v. 26. Siketnémák jolsvai intézetében o. v. 19; é. v. 22. Siketnémák egri intézetében o. v. 20; é. v. 20. Siketnémák kaposvári intézetében o. v. 22; é. v. 23. Hülyék budapesti intézetében o. v. 27; é. v. 27. A gyógypaedagogiai tanitóképző tanfolyam első éves hallgatóinak alapvizsgája 30-án. Aradon és Kaposvárott az osztályvizsgálat napján siketnémák hitoktatására képesitő vizsgálat is fog tartatni.

Siketnémák tanitásának bemutatása. A „Gömör-Kishont vármegyei Általános Tanitóegyesület“ murányvölgyi köre április hó 30-án tartott évi közgyűlésén *Jurin Samu* elnök meghivására általá-

nos érdeklődés között mutatták be *Nécsey János* igazgató és *Scholtz Lajos,* a siketnémák tanithatóságát és a tanitás eljárási módját. A bemutatás után *Csók György* lelkész inditványára a szegénysorsú siketnémák javára pénzgyüjtést eszközöltek. Gömör vármegyében általában igen nagy az érdeklődés a siketnémák iránt. Az intézet alaptőkéje ez évben mintegy 3000 koronával növekedett.

A Vakokat Gyámolitó Országos Egylet e hó 15-én délután 5 órakor tartotta rendes évi közgyülését. Jelen voltak a közoktatásügyi miniszterium részéről Szabó Sándor miniszteri osztálytanácsos és Pétery Viktor számvizsgáló, a fővárostól Almády Géza tanácsnok, Eszláry Sándor előljáró és Magyary Kornél, az egyesületi ügyek vezetője és még számosan a társadalom nagylelkű adakozói sorából. Imrédy Kálmán dr. megnyitó beszéde után, Vitár Rezső gondnok a választmány évi jelentését terjesztette elő, mely szerint az egyesület 109 vakot képzett ki és foglalkoztatott internátussal kapcsolatos ipartelepén, ezenkivül felállitotta a vak zenészek otthonát — az ország vakjainak segélyezésére pedig összesen 31,903 korona 69 fillért forditott. Áldásos működését a vidékre is kiterjesztette és a vakok kecskeméti intézetének 1200 korona segélyt adott, — Szegeden pedig a vakok számára foglalkoztatót létesitett. Az évi jelentésből sajnálattal látjuk, hogy a kereskedelemügyi miniszterium az egyesületnek, mely valóban a társadalom legnyomorultabbjait menti meg és képezi derék iparosokká, iparpártolási segély cimén semmit sem ad, a főváros pedig segélyezés helyett még a vakok részéről fogyasztott vizért 800 koronán felüli összeget von el a vakok javára befolyt jótékony fillérekből. Mi is osztozunk a választmány ama reményében, hogy e jótékony intézmény megérdemelt támogatása a jövőre nem marad el. A közgyülés a jelentés elfogadása és a költségvetés megállapitása után a választmányt egészitette ki.

Könyvtár vakok részére. Bécsben most nyitottak meg egy új könyvtárt, *„Vakok központi Könyvtára“* czimen, melynek czélja a szegény sorsban levő vakok részére ingyen rendelkezésre bocsájtani irodalmi és zeneműveket. Több mint 1000 kötetből áll a könyvtár, 340 kötet zenemű van benne. A szegény vakok ingyen kapják kölcsön a könyveket, sőt lakásukra is ingyen szállitják az olvasni valót. Arra, hogy irodalmi műveket a vakok részére szükséges irásba áttegyenek, hölgyekből választmányt alakitottak. Ez a könyvtár egyébként nem az első Bécsben, a Práterben van már, de a könyvek kölcsönzési bére drága volt. Érdekes, hogy irógépek is vannak vakok részére való irásra berendezve.

Sziládi László nyomdája Kecskeméten.